

A STREAMING SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FILMIPAR NAGY STREAMING SZOLGÁLTATÓINAK GYAKORLATÁRA

KESERŰ Barna Arnold
egyetemi docens (SZE DF ÁJK)

1. Bevezetés

A streaming szolgáltatásokat – amelyet *prima facie* interneten keresztül történő nyilvánossághoz közvetítésként értelmezhetünk, de a későbbiekben részletesen is vizsgálat tárgya lesz a streaming fogalma – napjainkban rengetegen használják, akik pedig nem aktív használói, szinte minden bizonnyal hallottak már ezekről a szolgáltatásokról. A 21. századi médiának megkerülhetetlen elemévé vált a streaming, amely fundamentális változásokat hozott a tartalomfogyasztási szokásokban és a streaming által érintett piacok szerkezetében.

Jelen tanulmány célja, hogy egy pillanatkép felvillantásával bemutassa, hogy gazdasági értelemben hol tart jelenleg a videostreaming mint iparág, és hogy a jelenleg ismert hazai jogi, és speciálisan szerzői jogi keretrendszerben elhelyezze a streaming szolgáltatások által lefedett felhasználási cselekményeket. Ezeken felül elemzésre kerülnek Magyarországon is elérhető négy nagy streaming szolgáltató általános szerződési feltételeinek szerzői jogi szempontból releváns rendelkezései abból a célból, hogy kellő absztrakcióval az irányadó szerződési gyakorlat főbb irányvonalai behatárolhatóak legyenek. Ezzel meghatározhatóvá válik, hogy szerzői jogi értelemben, de gyakorlati megközelítésben mit is jelent valójában egy streaming szolgáltatás.

2. A streaming jelentősége Magyarországon és a világon

Az egyik első streaming szolgáltatást az amerikai ABC, NBC és FOX kábelcsatorna indította el közösen, amikor 2007-ben létrehozták a HULU nevű streaming platformot azzal a céllal, hogy ingyenes hozzáférést nyújtsonak bizonyos audiovizuális

tartalmakhoz, döntően a három csatorna műsorkínálatából válogatva.¹ Az azóta eltelt tizenöt év alatt a streaming szolgáltatók óriási médiavállalkozásokká nőttek. A Netflix – mint a legnagyobb és legismertebb filmes streaming szolgáltató – 2021. évi beszámolója szerint a társaság megközelítőleg 222 millió előfizetővel rendelkezik 190 országban, és 60 országban mintegy 11.300 alkalmazottat foglalkoztat. Ugyanebben az évben a kizárólag streamingből származó globális bevételei meghaladták a 29,5 milliárd dollárt.²

Többek között a fentebb említett HULU-nak is többségi tulajdonosa a Walt Disney Company (a továbbiakban Disney), amely – habár régóta létező cég – napjainkban éli fénykorát. A világ legnagyobb szórakoztatóipari vállalatának tekinthetjük e sok lábon álló óriást, amely számos kábeltelevíziós és műholdas csatornával rendelkezik, birtokolja a többek között a Star Wars és a Marvel franchise-okat, amelyek a mozikban dollár milliárdokat hoznak, és ma már megkerülhetetlen szereplője a streaming szolgáltatásoknak is. A műsorkínálatuk mintegy 33 ezer epizódot és 1850 filmet tartalmaz. A Disney+ nevű streaming szolgáltatása 2019 novemberében indult, amely 2021-ben globálisan már több mint 12 milliárd dolláros bevételt és 118 millió előfizetőt tudott felmutatni.³ 2022. májusi hírek szerint az előfizetők száma már 137 millió fő, és ha a Disney egyéb streaming platformjait is hozzászámítjuk (ESPN+, HULU, Hotstar), akkor már a 205 millió főt is meghaladja az összesített előfizetők száma.⁴ A Marketwatch becslése alapján a globális videostreaming-piac bevételei 2025-re eléri a 124.57 milliárd dollárt.⁵

A legnagyobb streaming szolgáltatók nem csak a művek hozzáférhetővé tételével váltak jelentős piaci szereplőkké, hanem magával a tartalomgyártással is számottevő piaci részesedésre tettek szert. Saját filmjeik és sorozataik elképesztő népszerűségnek örvendenek és óriási bevételeket generálnak. A Netflix saját gyártású filmjeinek költségvetése egyre magasabb: a 2019-ben megjelent *The Irishman* 160 millió dollárból készült Robert De Niro, Joe Pesci és Al Pacino főszereplésével, míg a 2022-ben megjelent *The Gray Man* 200 millió dolláros költségvetéssel rendelkezett.⁶

A streaming szolgáltatások magyarországi és globális terjedése jelentősen átalakította a szerzői vagyoni jogok „erőviszonyait”, és bizonyos szerzőijog-intenzív ágazatokban (mint például a zeneipar, filmipar, videójáték ipar) a klasszikus többszörösítéshez fűződő joghoz képest ma már a nyilvánossághoz közvetítés joga bír a legfontosabb

¹ HARKAI István: Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2020/3. 7. [a továbbiakban: HARKAI (2020a)]

² *Annual Report Pursuant to Section 13 or 15(d) of The Securities Exchange Act of 1934 for the fiscal year ended December 31, 2021*. Netflix Inc., 2021. <https://tinyurl.com/yckjdmx2>, 1–2.

³ *The Walt Disney Company, Fiscal Year 2021 Annual Financial Report*. 2021. <https://tinyurl.com/bdfw65dp>, 9., 40.

⁴ KRIVÁN Bence: Streamszolgáltatásra alapozza a jövőt a Walt Disney. *Világgazdaság*, 2022.05.12., <https://tinyurl.com/mrxkwrzw>

⁵ HARKAI István: Új üzleti modellek az audiovizuális művek nyilvánosságához közvetítésében I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2020/2. 9. [a továbbiakban: HARKAI (2020b)]

⁶ Alyssa GAWARAN: Netflix's 10 Most Expensive Original Movies Ever Made. *Movieweb*, 2022.05.04., <https://movieweb.com/netflix-original-movies-expensive/>

szereppel. Az Amerikai Hanglezgyártók Szövetségének (RIAA) 2022. első félévi kimutatásai szerint a 7,7 milliárd dolláros kiskereskedelmi zeneipari bevételek 84%-a streamingből származik, és csupán 10% a fizikai hordozók vásárlásából származó bevétel.⁷ A filmpipar területén megállapítható, hogy a hagyományos videókazetta és DVD kölcsönzőket a streaming, és általában véve az internet világa szinte teljes egészében megszüntette, ma már gyakorlatilag nem életképes egy fizikai műpéldányok bérbeadásán alapuló üzleti modell, hacsaknem kifejezetten a nosztalgia élmény nyújtása a fő cél. A videójáték iparban is jól megfigyelhető tendencia, hogy a játékokhoz való hozzáférés egyre inkább az online térbe helyeződött át (ebben kifejezetten nagy szerepe van az okostelefonokra készített játékok terjedésének), és a hagyományos adathordozón (CD-n illetve DVD-n) már lényegesen kisebb arányban keresik a fogyasztók a videójátékokat. Például az USA-ban 2009 és 2018 között a fizikai példányok eladási aránya 80%-ról 17%-ra csökkent, míg a letöltött játékok aránya 20%-ról 83%-ra nőtt.⁸

Ma a streaming tulajdonképpen három fő felhasználási területre koncentrálódik: az audiovizuális művek (pl. mozifilmek, televíziós sorozatok) streamingjére, a zenei tartalomszolgáltatásra (legismertebb ezek közül a Spotify), valamint a videójátékok és esport események streamingjére. Jelen tanulmány elsődlegesen az audiovizuális művekre koncentrál.

Az olcsó és rugalmas, piaci alapú tartalomszolgáltatásra vonatkozó felhasználói igényt a fájlcserélő technológiák feltűnése és terjedése szülte meg.⁹ Az online tartalomszolgáltatás a világ egyik legjelentősebb gazdasági ágazatává nőtte ki magát. Korábban a szórakoztatóipari tartalmakhoz különböző platformokon, különböző formátumokban és időpontokban lehetett hozzáférni. A szélessávú internet elterjedésével azonban ez a fragmentáltság megszűnt, és szinte bármi elérhetővé vált, bárhol és bármikor.

2021 júniusában Magyarországon egy 2263 fős mintán alapuló kutatás zajlott, amely nem, életkor és lakóhely szerint reprezentatívnak minősül. A kutatás célja a tartalomfogyasztási szokások feltérképezése volt az aktív internethasználók körében. A vizsgálat mind a hagyományos média típusokra, mind pedig az egyre növekvő népszerűségnek örvendő digitális média típusokra kiterjedt. A kutatás fogalomrendszerében hagyományos médiának tekinthető a nem internet alapú televízió, a rádió és a nyomtatott sajtó, míg digitális médiának az internet segítségével online hozzáférhető média-típusok minősülnek. A vizsgálati mintát illetően fontos megjegyezni, hogy az aktívan internetező felnőtt magyar lakosság átlagéletkora 44,8 év, és ezen csoport 68%-a 25

⁷ Joshua P. FRIEDLANDER – Matthew BASS: *Mid-year 2022 RIAA Revenue Statistics*. Washington, RIAA, 2022. 1.

⁸ STATISTA: *Distribution of computer and video game sales in the United States from 2009 to 2018, by delivery format*. 2022. <https://tinyurl.com/yc7xwved>

⁹ A kulturális javak termelése és terjesztése költségcsökkenésének internettel való összefüggéseihez ld. BODÓ Balázs: A szerzői jog gazdaságtana az online világban – avagy mennyibe kerül egy, a neten ingyenesen elérhető cikk magyar kiadása? In: BERRY WELLMANN – HALÁCSY Péter – VÁLYI Gábor (szerk.): *Hatalom a mobiltömegek kezében*. Budapest, Typotex, 2006. 131–142.; UJHELYI Dávid: Válságjelek és megoldásaik a digitális szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2013/6. 76.

és 54 év közötti. Az internethasználók 97%-a rendelkezik okostelefonnal.¹⁰ A kérdőív szerint az okostelefonokon használt második leggyakoribb applikáció típusba (34%) a videómegosztásra alkalmas platformok tartoznak (például YouTube, Netflix, HBO Go)¹¹, míg a használat gyakorisága szerint a középmezőnybe (21%) tartoznak a zenehallgatást szolgáló applikációk (például Spotify, Apple Music). E két adat jól jelzi, hogy az online tartalmakhoz történő hozzáférés kifejezetten szoros kapcsolatban áll az audiovizuális művekkel, tekintettel arra, hogy az online tartalomfogyasztás jelentős mértékben az audiovizuális művekhez való hozzáférést biztosító applikációkon keresztül történik.¹²

Míg a felhasználók 54%-a a Facebookon keresztül fér hozzá az online, azaz interneten keresztül elérhető tartalmakhoz (ez az első helyen áll), addig a felhasználók 19,6%-a vizuális streaming szolgáltatókon keresztül, 13,4%-a pedig zenei streaming szolgáltatókon keresztül. Mindkét streaming-típus népszerűbb a férfi felhasználók körében.¹³

A felmérés szerint a streaming legfontosabb felhasználói bázisa a 18-24 éves korosztály, amelynek 44%-a használ video streaming szolgáltatásokat, 46%-a pedig zenei streaming szolgáltatásokat. Egyetlen más korcsoport sem éri el a 30%-ot.¹⁴ Az ismertséget tekintve a három legnépszerűbb streaming szolgáltatás Magyarországon 2021-ben a Netflix (81%), az HBO Go (70%) és az RTL Most (48%). Ugyanez a rangsor figyelhető meg a streaming-felhasználók körében is, ahol 59%-nak van Netflix-előfizetése, 37%-nak pedig HBO Go előfizetése. A válaszadók 77%-a naponta vagy két-három naponta használja a Netflixet.¹⁵

Egyértelmű tehát, hogy a streaming meghatározó tényező a magyar lakosság körében, növekvő felhasználói bázissal és egyre több piaci szereplővel és versenytárral (amelyet csak fokozott, hogy a Disney+ 2022 júniusában – jelen cikk megírásakor – belépett a magyar piacra). Az előfizetési platformok az elmúlt években elszaporodtak Magyarországon, különösen a COVID-19 globális járvány miatt. A világjárvány idején hozott korlátozó rendelkezések komoly negatív hatással voltak a szórakoztatóipar off-line létesítményekből származó bevételeire. A *social distancing* követelménye és a mozik 2021-es kényszerű bezárása arra ösztönözte az embereket, hogy alternatív szórakozási lehetőségek után nézzenek. A streaming szolgáltatók ezt a piaci űrt tudták (és tudják) betölteni, nemcsak Magyarországon, hanem globálisan is.

Ez persze azzal is együtt jár, hogy a *big data* korában az online tartalomfogyasztási szokások alapján a szórakoztatóipari szolgáltatók soha nem látott mennyiségű személyes adattal rendelkeznek egyéni preferenciákról, érdeklődésről, képernyő előtt töltött

¹⁰ *Tartalomfogyasztási szokások. Magyarország 2021.* Budapest, GKI Digital Kutató & Tanácsadó Kft., 2021. 5–10.

¹¹ Ezt mára felváltotta az HBO Max.

¹² Tartalomfogyasztási szokások i. m. 12.

¹³ Uo. 18.

¹⁴ Uo. 25.

¹⁵ Uo. 44–49.

időről, amelyekből profilokat alkotva egyre inkább személyre szabott szolgáltatásokat kínálhatnak.¹⁶

3. A streaming definiálása

3.1. Definíciós kísérletek a streamingre jogon kívül és jogon belül

Alapvetően a streaming két kategóriára osztható: az interaktív és a nem interaktív streamingre.¹⁷ Az előbbi a sokak által ismert szolgáltatók által kínált klasszikus streaminget jelenti, ahol a felhasználó szabadon megválaszthatja, hogy hol, mikor és mit szeretne nézni vagy hallgatni. Ehhez képest a nem interaktív streaming az online rádiós vagy televíziós szolgáltatásokra utal, ahol a tartalomszolgáltatás lineáris, a felhasználó csak ahhoz a tartalomhoz fér hozzá, amit a szolgáltató az adott pillanatban közzétesz. A nem interaktív streaming tulajdonképpen egyfajta „online sugárzás”.

Fontos ismertető jegye a streamingnek, hogy az nem pusztán egy statikus tartalom online hozzáférhetővé tétele, mint a képek vagy szövegek megjelenítése a honlapon. A streaming alapvetően video és audio adattartalom interneten történő folyamatos áramlását jelenti, mintha csak egy online moziban ülnénk, vagy online koncertet hallgatnánk.

A streaming nem egy jogi szakkifejezés,¹⁸ ezért érdemes megvizsgálni néhány ismert értelmező szótár streamingre vonatkozó definíciós kísérletét. A *Cambridge Dictionary* szerint: „közvetlenül az internetről származó hang vagy videó hallgatása vagy megtekintése”;¹⁹ a *Merriam-Webster Dictionary* szerint „(digitális adatok, például hang- vagy videóanyagok) folyamatos folyamán történő átvitele, különösen azonnali feldolgozás vagy lejátszás céljából: például videó megtekintése egy streaming szolgáltatáson, vagy videó sugárzása mások számára egy streamen keresztül”;²⁰ az *Encyclopedia Britannica* szerint pedig „módszer egy médiafájl folyamatos adatfolyamban történő továbbítására, amelyet a fogadó számítógép még a teljes fájl teljes elküldése előtt feldolgozhat. A streaming, amely jellemzően adattömörítést alkalmaz, különösen hatékony nagyméretű multimédiaifájlok internetről történő letöltésére.”²¹ Jól látható, hogy mindegyik meghatározás középpontjában az interneten továbbított audio- és/vagy videótartalom áll.

¹⁶ HARKAI (2020a.) i. m. 25.

¹⁷ Mengna LIANG: Copyright issues related to reproduction rights arising from streaming. *The Journal of World Intellectual Property*, 2020/23. 799.

¹⁸ Habár példaként megemlíthető, hogy érdemi magyarázat vagy ismételt említés nélkül az Európai Unió Bírósága C-275/15. sz. ITV Broadcasting Limited and Others v TVCatchup Limited and Others ügyében hozott ítélet a kulcsszavai között tartalmazza a „live streaming” kifejezést. A C-527/15. sz. Stichting Brein v Jack Frederik Wullems ügyben hozott ítélet pedig a streaminget mint megszakítás nélküli adatfolyam útján történő közvetítést használja mind a kulcsszavak, mind pedig az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések körében.

¹⁹ Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/streaming>.

²⁰ Merriam-Webster Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/streaming>.

²¹ Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/streaming-data-transmission>.

A magyar szerzői jog nem tartalmaz a streamingre vonatkozó önálló definíciót, sőt, maga a streaming szó sem szerepel a szerzői jogi törvényünkben. Korábban néhány alacsony szintű jogszabály említette a streaminget, mint bizonyos szakképzések részét képező ismeretanyagot,²² valamint a szellemi tulajdon védelmére irányuló nemzeti stratégia elfogadásáról és a végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1666/2013. (IX.23.) Korm. határozat (Jedlik terv) utalt a streamingre, de a jelenleg hatályos jogszabályok közül kizárólag a nemzeti frekvenciafelosztásról, valamint a frekvenciasávok felhasználási szabályairól szóló 7/2015. (XI.13.) NMHH rendelet tartalmazza a streaming kifejezést. Az értelmező rendelkezések körében a 2. § 281. pontja a vezeték nélküli audio- és multimédia streaming alkalmazásra az alábbi definíciót adja: kombinált hang- vagy képátvitelre és audio- vagy videoszinkronizációs jelek átvitelére szolgáló, magánhasználatú, vezeték nélküli, folyamatos adatátvitelt biztosító audio- és multimédiás rendszerrel megvalósított rádióalkalmazás. Azt azonban fontos figyelembe venni, hogy ez a definíció csak a rendelet alkalmazása során irányadó, amelynek tárgyi hatálya a 3000 GHz-ig terjedő rádióspektrumon belüli frekvenciasávokra terjed ki. Ez a magyarázata annak, hogy a rendelet szerinti fogalommeghatározás miatt rádióközpontú, holott a fentiekben a streaminget elsődlegesen internetes jelenségként közelítettük meg.

Habár a streaming kifejezés nem jelenik meg a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvényben (a továbbiakban Smtv.), de a lekérhető médiaszolgáltatás fogalmát érdemes megemlíteni, amely olyan médiaszolgáltatás, amelyben a médiaszolgáltató által összeállított műsorkínálat alapján a felhasználó egyéni kérés alapján, az általa kiválasztott időpontban tekintheti, illetve hallgathatja meg a műsorszámokat.²³ Ez lényegében a zeneművek és filmek lehívására hozzáférhetővé tételét, azaz az interaktív streaminget fedi le. Ezzel azonos definíciót tartalmaz a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 203. § 35. pontja.

A streaming kifejezés egy webrádióval kapcsolatos ügyben megjelenik az SZJSZT 29/2016. számú szakvéleményében, valamint speciális jogforrásként még kiemelhetőek a közös jogkezelők jogdíjközleményei, amelyekről a későbbiekben lesz szó.

A hazai bírói gyakorlatban sem gyakran alkalmazott fordulat a streaming. Az OBH által közzétett anonimizált Bírói Határozatok Gyűjteményében is mindössze öt olyan határozat található, amelyben szerepel a streaming kifejezés, de egyik döntés sem kísérli meg a fogalmi tisztázást. Azaz a magyar jogban a streaming ugyan ismert tevékenység, de széles körben is alkalmazandó jogi fogalom még nem született rá, csak a fenti NMHH rendelet speciális tárgykörű értelmezését találjuk.

A magyar szerzői jog mind az interaktív, mind a nem-interaktív streaminget valójában egy sokkal tágabb vagyoni joggal fedi le, a nyilvánosságához közvetítés jogával. Ez egy rendkívül széles vagyoni jog, amely a nyilvános előadás mellett a nem anyagi

²² Például az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól szóló 217/2012. (VIII.9.) Korm. rendelet, a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek nemzeti szabályozásáról szóló 19/2008. (II.19.) FVM rendelet, a nemzeti fejlesztési miniszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről szóló 35/2016. (VIII.31.) NFM rendelet.

²³ Smtv. 1. § 4. pont.

jellegű felhasználások alapesetének számít. A nyilvánossághoz közvetítés joga egyfajta gyűjtő fogalom, számos részcelemeként ölel fel, amelyek lényegi különbsége abban áll, hogy a hozzáférést milyen módszerrel biztosítják.²⁴ A nyilvánossághoz közvetítés joga a nemzetközi szerzői jogban az 1996-os *WIPO Copyright Treaty* (a továbbiakban WCT) révén honosodott meg, amelynek 8. cikke akként rendelkezik, hogy az

„[...] az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezetéki útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.”

Tulajdonképpen az internet által generált kihívásokra adott válaszként elfogadott WCT központi elemének tekinthetjük a nyilvánossághoz közvetítés jogának egyezménybe foglalását, amely betöltötte azt az űrt, amely a sugárzás és az egyéb vezetéki nélküli átviteli formák között húzódott.²⁵

A nyilvánossághoz közvetítés a magyar szerzői jogban könnyen elhatárolható a nyilvános előadástól, mivel az előbbinél – amellet, hogy a közönség távollévőnek minősül – a felhasználás (közvetítés) eredménye a közönség számára csupán hozzáférhető, de vevőkészülék nélkül a hallás, látás számára nem érzékelhető, míg ezzel szemben a nyilvános előadásnál a felhasználás (előadás) eredménye közvetlenül érzékelhető, élvezhető hallással, látással.²⁶

E körben a magyar jog szerinti nyilvános előadás és nyilvánossághoz közvetítés közti elhatárolás bizonyos elemeiben nem egyezik az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) az INFOSOC irányelv²⁷ alapuló gyakorlatával. Míg a magyar jog nyilvános előadásnak tekinti a jelenlévők számára mind az élő előadás útján, mind pedig a technikai eszköz útján történő hozzáférhetővé tételt, addig az utóbbi magatartás az INFOSOC irányelv 3. cikke szerinti nyilvánossághoz közvetítésnek minősül az EUB gyakorlatában.²⁸ Ez a különbségtétel fontos a streaming útján jelenlévők számára nyilvánosan hozzáférhetővé tett tartalmak esetén.²⁹

²⁴ Ezek a sugárzás (földfelszíni vagy műholdas, kódolt vagy kódolatlan), a vezetéki útján vagy bármely más hasonló eszközzel történő nyilvánossághoz közvetítés, és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel (lehívásra hozzáférhetővé tétel).

²⁵ Sam RICKETSON – Jane C. GINSBURG: *International Copyright and Neighbouring Rights. The Berne Convention and Beyond*. Oxford, Oxford University Press, 2006. Vol. 1. 152.

²⁶ GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. 26. §.

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

²⁸ Az EUB nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozó zavaros gyakorlatához ld. J. Mihály FICSOR: *Gema v. REHA Training and the CJEU case law on the right of communication to the public – an opportunity for revision and consolidation*. 2018. <http://www.copyrightseesaw.net/en/papers>.

²⁹ GYERTYÁNFY i. m. 24. §.

Az Sztj. 26. § alapvetően a sugárzás útján történő nyilvánossághoz közvetítést szabályozza. A streaming szempontjából azonban fontosabb a nyilvánossághoz közvetítés másik két formája. Az első a vezeték útján vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon történő nyilvánossághoz közvetítés.³⁰ A sugárzástól ez abban különbözik, hogy a jelhordozó nem elektromágneses hullám. A nyilvánossághoz közvetítés ezen esetében a közvetítő fél mindvégig aktív, az ő cselekményén múlik a hozzáférés biztosítása. Ebben a konstrukcióban a nyilvánosság csupán passzív szereplő, vagy befogadja a művet, vagy nem, tehát a döntési cselekvése arra korlátozódik, hogy adott pillanatban érzékelni kívánja-e az alkotást. A nyilvánossághoz közvetítésnek erre a formájára a sugárzásra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. E vagyoni jog hatálya alá tartozik valamennyi nem-interaktív streaming, mint például a lineárisan közvetített webrádió, *webcasting*, *podcasting*, vagy a rádió-és televízióműsorok egyidejű internetes közvetítése (*simulcasting*).

Az Sztj. 26. § (8) bekezdés a lehívásra szolgáló, úgy nevezett on-demand, interaktív nyilvánossághoz közvetítés jogát szabályozza, vagy más néven a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel jogát. Ebben az esetben a hozzáférés helyét és idejét a felhasználó szabadon választhatja meg, amely szükségképpen aktivitást követel meg a nyilvánosság tagjaitól. Nekik kell a mű érzékelését kezdeményezniük. Megjegyzendő azonban, hogy a szerzői jogilag releváns magatartás már a mű hozzáférhetővé tételével, hozzáférésre ajánlásával megvalósul, függetlenül attól, hogy a tényleges adatátvitelt a felhasználó később kezdeményezi-e vagy sem.³¹

Az on-demand hozzáférhető tétellel térben és időben elkülönült nyilvánosság jön létre, ugyanis a felhasználók ugyanazt a tartalmat más időpontokban érzékelhetik, szemben a lineáris jellegű, nem-interaktív streaminggel.³² Fontos kihangsúlyozni, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tétel a mű érzékelhetővé tételének csak az utolsó mozzanata, amely a közvetítő és a felhasználó közötti interakció szerzői jogi aspektusa. Ahhoz azonban, hogy egy művet egyáltalán lehívásra hozzáférhetővé lehessen tenni, számos azt megelőző technikai lépésre van szükség, amelyek további szerzői jogi kérdéseket vetnek fel. Erről a későbbiekben még lesz szó a Deezer ügy kapcsán.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tétel törvényi fogalma tágabb annál, mint amit streamingnek nevezünk. Például a fájlcsera különböző módozatai, így különösen a ma elterjedt peer-to-peer (P2P) alapú fájlcsera sem minősül streamingnek, legalábbis nem szükségszerűen. A fájlcsera egy olyan folyamat, amelyben a felhasználók saját számítógépük merevlemezén található tartalmakat tesznek elérhetővé, egyúttal mások által elérhetővé tett tartalmakat hívnak le.³³ Tartalmában ez bármely adatállományra irányulhat, és nem csak médiafájlokra, mint a streaming esetében. Az eredeti szerver-felhasználó architektúrát felváltotta a P2P működési elv, ahol a felhasználók egyszerre adnak és kapnak adatokat a véletlenszerűen létrejövő távoli

³⁰ Sztj. 26. § (7) bekezdés.

³¹ HARKAI (2020b) i. m. 18.

³² RICKETSON–GINSBURG i. m. Vol. 2. 746.

³³ KÓHIDI Ákos: *Fájlcsera és felelősség*. Budapest, Médiaudományi Intézet, 2016. 40.

kapcsolatokon keresztül.³⁴ Az persze nem kizárt, hogy a streaming adatátviteli mechanizmusa P2P alapú fájlcsere nyugodjon, amelyet például az uTorrent Pro verziója is kínál. De ilyen értelemben a streaming és a P2P összekapcsolódása nem szükségszerű.

3.2. Kiegészítő online szolgáltatás és a származási ország elve a streaming fényében

A streaming szempontjából is fontos az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/789 irányelve, az ún. NetCab irányelv, amelynek célja, hogy nagyobb számú televízió- és rádióműsorhoz lehessen határokon átnyúló módon hozzáférni azáltal, hogy megkönnyíti a szükséges jogok engedélyeztetését a televízió- és rádióműsorok egyes típusainak közvetítéseit kiegészítő online szolgáltatások nyújtására, valamint a televízió- és rádióműsorok továbbközvetítésére vonatkozóan.

A NetCab irányelv 12. cikke szerint a tagállamok 2021. június 7-ig kötelesek átültetni az irányelv rendelkezéseit a saját nemzeti jogukba. Magyarország ennek eleget tett, és a 2021. évi XXXVII. törvénnyel összhangba hozta az Szjt.-t a NetCab irányelvvel. A módosítás 2021. június 1. napján lépett hatályba, amely a műsorszolgáltató szervezetek kiegészítő online szolgáltatásai (pl. streaming) körében bevezeti a származási ország elvét.

A módosítás szövege szerint kiegészítő online szolgáltatásnak minősül az olyan szolgáltatás, amely a rádió- vagy televízió-szervezet által vagy annak ellenőrzése és felelőssége mellett, televízió- vagy rádióműsornak a szervezet által megvalósított sugárzással egyidejűleg vagy azt követően meghatározott ideig történő, a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételéből, valamint bármilyen, a sugárzott műsort kiegészítő tartalom lehívásra hozzáférhetővé tételéből áll. Az Szjt. szövege bizonyos terminológiai kérdésekben eltér a NetCab nyelvezetétől, figyelemmel a magyar jog nagyobb fokú differenciáltságára. A kiegészítő online szolgáltatások az ún. simulcastingot és catch-up szolgáltatásokat³⁵ jelentik.

A kiegészítő online szolgáltatások származási országa tekintetében az Szjt. akként rendelkezik, hogy ha rádió- vagy televízió-szervezet kiegészítő online szolgáltatás keretében rádióműsort televíziós hír-, illetve időszerű, napi eseményekről szóló műsort, valamint a kizárólag saját forrásaiból készített televíziós műsort a nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé teszi, a lehívásra hozzáférhetővé tételt és az ahhoz szükséges többszörözést úgy kell tekinteni, hogy az kizárólag az Európai Gazdasági Térség azon tagállamában valósul meg, amelyben a szervezet fő tevékenységi helye található. Az irányelvnek megfelelően ez televízióműsorok esetén nem vonatkozik a sportesemények közvetítéseire, valamint az abban foglalt műveket tartalmazó műsorszámokra.³⁶

A származási ország bevezetésével az országhatárokon átnyúló streaming mint kiegészítő online szolgáltatás szerzői jogi megítélése egyszerűsödik. Ennek alapján tehát a felhasználás engedélyezésére alkalmazandó jog (függetlenül attól, hogy ténylegesen

³⁴ MEZEI Péter: *A fájlcsere dilemma*. Budapest, HVG-ORAC, 2012. 75–82.

³⁵ A NetCab irányelv (2) preambulumbekzdése szerint a simulcasting a párhuzamos közvetítések, míg catch-up szolgáltatás alatt az utólagos megtekintési szolgáltatások értendők.

³⁶ Szjt. 26. § (8a) bekezdés.

melyik tagállamokban történik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel) mindig a rádió- vagy televízió-szervezet fő tevékenységi helye szerinti ország joga lesz. Ennek következtében a kiegészítő online szolgáltatásokban megjelenő egyes szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó felhasználási engedélyeket csak abban a tagállamban szükséges megszerezni, amelyben a rádió- vagy televízió-szervezet székhelye található.

4. A streaming és a közös jogkezelés rendszere a Deezer ügy példáján keresztül

Ahogy az előző fejezetben említettem, a streaming nem csak a hozzáférést biztosító szolgáltató és a felhasználó között keletkeztet szerzői jogi szempontból releváns jogviszonyt, hanem a szerzői jogi jogosultak és a streaming szolgáltató között is létrejön egy jogviszony, vagy jogviszonyok láncolata, amennyiben e két személy nem azonos. Ugyanis a nyilvánossághoz közvetítés joga és azon belül a lehívásra hozzáférhetővé tétel joga nem pusztán a rádió- és televízió-szervezeteket megillető vagyoni jog (mint szomszédos jog) a saját műsoraik tekintetében, hanem a szerzőket is megillető vagyoni jog a saját szerzői műveik tekintetében, valamint az egyéb szomszédos jogi jogosultak is rendelkeznek a nyilvánossághoz közvetítés jogával a saját teljesítményeik vonatkozásában. E körben talán a legjelentősebb jogosult kör az előadóművészek csoportja.³⁷

Azaz a szerzői jogi engedélyezési láncnak már az első fokán biztosítani kell azt, hogy a streaming szolgáltató a streamingelt műsorokban érdekelt különböző szerzői jogi jogosultaktól a nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozó jogokat megszerezze.

Magyarországon kevés bírósági ügy kapcsolódik a streaminghez, de a legjelentősebb éppen a fenti kiindulópontból fakadt. Ez az ún. Deezer ügy, amely ugyan a zeneiparhoz köthető jogeset, de az ügyben tett megállapítások minden további nélkül irányadóak a filmiparra is, ezért indokolt az ügy bemutatása.³⁸

A Deezer mint az egyik vezető zenei streaming portál 2012. október 1-jén indította el szolgáltatását Magyarországon. Ingyenes, prémium és prémium plusz modelljét a zeneszerzők közös jogkezelő szervezete, az Artisjus és a lemezkiadók engedélyével kínálta, emellett azonban a zenei előadóművészeket képviselő közös jogkezelő szervezet, az Előadóművészi Jogvédő Iroda (a továbbiakban EJI) hozzájárulását nem szerezte be, és enélkül tette elérhetővé a nyilvánosság számára repertoárját, amely 2014-ben több mint 30 millió, jelenleg több mint 40 millió egyedi dalt jelentett. Az EJI a hozzájárulás beszerzésének hiánya miatt beperelte a Deezer-t, és annak megállapítását kérte, hogy a rögzített zenei előadások engedély nélküli streamelése az Szjt.-vel ellentétes.³⁹

³⁷ A nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát az Szjt. 26. § (8) bekezdése biztosítja a szerzők számára, a 73. § (1) bekezdés e) pontja biztosítja az előadóművészek számára, a 76. § (1) bekezdés c) pontja biztosítja a hangfelvétel előállítók számára, a 80. § (1) bekezdés d) pontja biztosítja a rádió- és televízió-szervezetek számára, a 82. § (1) bekezdés c) biztosítja a filmelőállítók számára, valamint a 82/B. § (1) bekezdés a) pontja biztosítja a sajtókiadványok kiadói számára. Ez utóbbi azonban a streaming szempontjából nem bír jelentőséggel, figyelemmel arra, hogy a 82/A. § szerint a sajtókiadvány főként újságírói jellegű irodalmi művekből áll, és nem audiovizuális művekből.

³⁸ Fővárosi Ítéletábra 8.Pf.21.212/2017/6.

³⁹ Péter MEZEI: Get a licence or do not stream! Interlocutory judgment against Deezer in Hungary. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 13., No. 9. (2018) 690.; KÁRPÁTI Zsuzsanna: A közös

Az alperes a védekezésben többek között arra hivatkozott, hogy az EJI a díjszabásának kialakítása során nem volt tekintettel a streaming szolgáltatás mint új technológia sajátosságaira, ezért az általa alkalmazott díjtáblázatok szerinti jogdíjfizetés ellehetetlenítené a magyarországi tevékenységet. Véleménye szerint a követelt jogdíjak összege meghaladja a streaming szolgáltatók üzleti modellje által vállalható költségeket, és az nem igazodik a nemzetközi zeneiparban megfizetett jogdíjakhoz sem.

A Fővárosi Ítéltábla megállapította, hogy az alperes azzal, hogy a deezer.com oldalon hangfelvételben rögzített előadásokat tett a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, az Szjt. 73. § (1) bekezdés e) pontja szerinti tevékenységet végzett, ami az előadóművész rögzített előadásának vezetéki útján vagy bármely más eszközzel vagy módon történő olyan nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele, amelynek során a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg. Az előadóművészek az ezzel kapcsolatos engedélyezési jogukat közös jogkezelés útján gyakorolják, a felperes pedig ilyen közös jogkezelő szervezet. Mivel az alperes az EJI számára nem fizette meg az előadóművészi tevékenység streamelése után fizetendő jogdíjakat, a bíróság a 2018. február 15-én hozott részítéletében egyértelműen megállapította a jogsértést. Tekintettel arra, hogy a fizetendő jogdíjak meghatározása további hosszas pereskedést tett volna szükségessé, a Deezer és az EJI 2019 tavaszán egyezséget kötöttek, amelynek keretében a 2012 októbertől és 2019. december 31. közötti időszakra vonatkozó jogdíjakat a felek rendezték.

A Deezer úgy jól rávilágít arra, hogy a streaming szolgáltatások során rendkívül nagyszámú szerzői jogi és szomszédos jogi jogosult díjigényét szükséges rendezni, amely egyedi engedélyezési mechanizmusok útján lehetetlen lenne. A reprezentatív közös jogkezelés Magyarországon kiterjesztett hatályú, ami azt jelenti, hogy a magyarországi felhasználások tekintetében a nemzeti és a nemzetközi jogosultakat egyformán képviselik az érintett szervezetek, kivéve, ha az opt-out jogukkal élve kifejezett nyilatkozással kilépnek a rendszerből (a kötelező közös jogkezelés eseteit leszámítva).⁴⁰ Az Szjt. 27. § (3) bekezdése a zeneszerzők és szövegírók már nyilvánosságra hozott nem színpadi zeneműveik és zeneszövegeik tekintetében biztosítja az opt-out rendszerű közös jogkezelést a lehívásra hozzáférhetővé tétel vonatkozásában. A 74. § (3) bekezdés ezt a közös jogkezelési szabályt rendeli alkalmazni az előadóművészek előadásainak lehívásra hozzáférhetővé tételére. A hangfelvétel előállítók vonatkozásában a Szjt. 77. § (3) bekezdése rendelkezik a lehívásra hozzáférhető tételből fakadó díjak közös jogkezeléséről a különbséggel, hogy itt opt-outra nincs lehetőség.

A Deezer úgy arra is felhívta a figyelmet, hogy a közös jogkezelésről szóló 2016. évi XCIII. törvény (Kjk. tv.) 8. §-a szerint a felhasználót a szerzői mű vagy kapcsolódó jogi teljesítmény tekintetében közös jogkezelést végző szervezeten kívül más személynek vagy szervezetnek történő díjfizetés, vagy más személlyel vagy szervezettel való megállapodás nem mentesíti a szerzői jogok és kapcsolódó jogok megsértésének jogkövetkezményeit – így a díjfizetési kötelezettség – alól. Azaz a streaming szolgál-

jogkezelés rendszerének átalakulása a független jogkezelés megjelenésére tekintettel. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2018/2. 32.

⁴⁰ MEZEI (2018) i. m. 690.

tató hiába fizetne közvetlenül az előadók vagy hangfelvétel-előállítók számára, akkor sem mentesülhet a közös jogkezelő számára fizetendő jogdíjak alól, csak akkor, ha bizonyítja, hogy az érintett jogosultak az opt-out lehetőséggel élve tiltakoztak a közös jogkezelés ellen.

A zeneművek on-demand felhasználására vonatkozóan az ARTISJUS részletesen differenciált díjakat határoz meg a zeneszerzők számára. Különbséget tesz a letöltést engedő és nem engedő, valamint ezen belül az ingyenesen vagy ellenérték fejében elérhető zenék között. Különbséget tesz továbbá a felhasználás jellege szerint is, pl. honlapokon történő felhasználás, filmekben történő felhasználás, rádió- vagy televízió szervezet saját műsorában történő felhasználás, IPTV szolgáltatások, podcasting, vagy online koncertek során történő felhasználások. Ezekben belül pedig több tényező szerint kerülnek meghatározásra a jogdíjak, például a felhasznált művek száma (sávosan meghatározva), vagy a felhasználás hossza alapján.⁴¹

Az előadói tevékenység lehívásra hozzáférhetővé tétele kapcsán az EJI jogdíjközlőménye némileg egyszerűbb, alapvetően az üzletszerű és a nem üzletszerű felhasználások szerint tesz különbséget. A nem üzletszerű felhasználásért nem kell előadóművészi jogdíjat fizetni. A nem üzletszerű jelleget a jogdíjközlőmény 3.2. pontja négy feltétel együttes teljesítéséhez köti: a) a szolgáltató a felhasználással nem ér el bevételt, és a felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, b) a szolgáltató legfeljebb 10 rögzített előadás részletét (tehát nem az egész előadást) teszi hozzáférhetővé, c) a szolgáltató az előadásrészleteket úgy teszi hozzáférhetővé, hogy azok csak érzékelhetőek legyenek, de a letöltésük ne legyen biztosított, d) a szolgáltató az EJI-vel felhasználási szerződést köt. A fenti kritériumrendszer a kis intenzitású on-demand felhasználások ingyenességét teszi lehetővé. Az üzletszerű felhasználás utáni jogdíjak a felhasznált hangfelvételek vagy videofelvételek száma, valamint az elérést biztosító technikai megoldások alapján kerültek meghatározásra.⁴²

A hangfelvételek előállítóit megillető jogdíjak esetében a MAHASZ és EJI közös jogdíjközlőménye 1.2. pontja szerint az egyedi lehívást biztosító hozzáférhetővé tétel kapcsán egyedileg kell engedélyt kérni, míg a fentebb ismertetett kiegészítő online szolgáltatásokra kiterjed a közlemény hatálya.⁴³

⁴¹ Az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület közleménye zeneművek nyilvánosság számára egyedi lehívásra („on demand”) hozzáférhetővé tétele fejében fizetendő szerzői jogdíjakról, valamint a felhasználás engedélyezésének egyéb feltételeiről (I 22), közzétéve a Hivatalos Értesítő 2021. évi 66. számában, http://kjk.szttnh.gov.hu/sites/default/files/artisjus_i22.pdf.

⁴² Az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület (EJI) díjszabása a rögzített előadás nyilvánosság számára lehívásra történő hozzáférhetővé tétele engedélyezésének feltételeiről (INT22), közzétéve a Hivatalos Értesítő 2021. évi 61. számában. http://kjk.szttnh.gov.hu/sites/default/files/eji_int22.pdf.

⁴³ Az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület (EJI) és a Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége Közös Jogkezelő Egyesület (MAHASZ) közös díjszabása a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnek vagy az arról készült másolatnak a sugárzásáért és bármilyen más módon történő nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjakról és felhasználások egyéb feltételeiről (EJI-MAHASZ S22), közzétéve a Hivatalos Értesítő 2021. évi 66. számában, http://kjk.szttnh.gov.hu/sites/default/files/eji-mahasz_s22_0.pdf.

5. Felhasználási feltételek néhány streaming szolgáltató általános szerződési feltételeiben

Az alábbiakban röviden a Magyarországon is elérhető legnépszerűbb streaming szolgáltatók általános szerződési feltételeit vizsgálom meg. Ezek kötelmi jogi és fogyasztóvédelmi szempontból is sok érdekes rendelkezést tartalmaznak, de jelen tanulmány fókuszsa szempontjából csak a szerzői jogilag releváns részeket, azaz a szerződés tárgyát és a licencia engedélyre vonatkozó feltételeket tekintem át.

5.1. Netflix

A Netflixet vizsgálva rögtön szembetűnő, hogy sok más online szolgáltatóhoz képest a szerződési feltételei felhasználóbarát terjedelműek, nem tükrözik a minden apró részletre kiterjedő angolszász szerződési gyakorlatot.⁴⁴ A Netflix saját szolgáltatását személyre szabott előfizetési szolgáltatásként definiálja, amely lehetővé teszi az előfizetői számára, hogy egyes internethez csatlakoztatott televíziókon, számítógépeken vagy egyéb kompatibilis eszközökön az előfizetők szórakoztató tartalmakhoz férjenek hozzá. A művekhez való hozzáférés biztosítása tehát visszerthes konstrukcióban, csak előfizetők számára biztosított. Az előfizetési díjsomagok attól függően változnak, hogy egyidejűleg hány eszközről lehetséges a tartalmakhoz való hozzáférés, és hogy mekkora felbontásban kívánja az előfizető a tartalmakat megtekinteni (amely jelenleg 480p felbontástól 4K felbontásig terjed, és az ÁSZF meg is határozza az ezekhez szükséges internetes sávszélességet). Ezek képezik a licencia minőségi paramétereit és a felhasználóval szembeni technikai követelményeket.

Az ÁSZF szerzői jogi szempontból releváns rendelkezései a 4. pontban találhatók. A felhasználás célja szerinti korlátozás, hogy a szolgáltatáson keresztül elért bármely tartalom csak magáncélú felhasználásra szolgálhat, és a művek nem oszthatók meg a felhasználóval nem azonos háztartásban élő személyekkel. Az ÁSZF 4.2. pontja külön kiemeli, hogy személyi és területi értelemben korlátozott, nem kizárólagos és nem átruházható felhasználási jogot szerez a felhasználó, amely az előfizetés időbeli hatályához igazodik. A felhasználó kötelezettséget vállal arra, hogy a szolgáltatást nem használja nyilvános bemutatásra. Szerzői jogi értelemben a „nyilvános bemutatás” valószínűleg a nyilvános előadás (filmvetítés) jogát takarhatja, hiszen az lehet a licencia kereteit túllépő életszerű helyzet, ha az előfizető nagyobb, a saját háztartásán túli személyi kör számára akár ingyenesen, akár díj ellenében filmvetítést tart.

A 4.3. pont jól illusztrálja, hogy a műhöz való hozzáférés biztosítása földrajzi értelemben is korlátozás alá eshet, mivel a Netflix tartalmak elsősorban abban az országban érhetőek el, ahol a fiókot létrehozták, valamint csak olyan földrajzi helyeken, ahol a szolgáltatás elérhető, és az adott tartalom a jogszabályok által engedélyezett. Ebből ki folyólag az Szjt.-ben szereplő kitétel, miszerint a felhasználó a letöltés helyét szabadon

⁴⁴ A Netflix felhasználási feltételei, <https://help.netflix.com/legal/termsofuse>.

választhatja meg, a gyakorlatban szerződéses úton, technikai eszközök alkalmazásával korlátozható. Ez a terület alapú korlátozás az ún. geo-blocking.⁴⁵

A Netflix szolgáltatása elsődlegesen a tartalmak elérését, és azok képernyőn való online megjelenítését kínálja. A 4.5. pont ehhez képest bizonyos tartalmak esetében biztosítja az ideiglenes letöltés és offline megtekintés lehetőségét. Ebben az esetben hosszabb ideig tárolható a felhasználó eszközén a letöltött és ezáltal többszörözött szerzői mű példánya. Az offline hozzáférés az eszközök számában, az elérés időtartamában és földrajzi lefedettségében is korlátozott.

A 4.6. tovább részletezi a licencia engedély kereteit a felhasználó által tilalmazott magatartások felsorolásával. Ezek nem mindegyike szerzői jogi kifejezés, de besorolhatóak az Sztj. által rögzített vagyoni jogok valamelyikébe. Ennek megfelelően a felhasználási engedély nem terjed ki arra, hogy a felhasználó tárolja, mentse, többszörözze (valójában a tárolás és a mentés is többszörözésnek minősül), terjessze, módosítsa, bemutassa (azaz nyilvánosan előadja), nyilvánossághoz közvetítse, további licencia engedélyt adjon harmadik személyeknek, átdolgozza a művet, eladásra kínálja, vagy bármely egyéb olyan módon felhasználja, amely az ÁSZF által engedélyezett magatartásokon túlterjeszkedik. Mindezekből jól érzékelhető, hogy a streaming szolgáltatás a tartalomhoz való hozzáférést és annak megtekintését hivatott biztosítani, de azon felül más felhasználási cselekményeket nem engedélyez a szolgáltató.

Az ÁSZF egyéb rendelkezései már nem streaming specifikusak, így azokra külön nem térek ki, csupán érdekességgéppen megemlítem, hogy a felhasználási feltételekre és azok értelmezésére a holland jogot rendeli alkalmazni. Ennek oka, hogy a Netflix szolgáltatást valójában nem egy társaság, hanem számos különböző vállalkozás (2022. január 1-jei állapot szerint 15 cég) nyújtja nagy földrajzi lefedettséggel. Az, hogy a felhasználó éppen melyik társasággal kerül szerződéses jogviszonyba, a megrendelés visszaigazolásáról szóló emailből derül ki. Magyarország vonatkozásában ez a Netflix International B.V., amelynek székhelye Amszterdamban található.

5.2. HBO Max

A 2020-ban létrehozott HBO Max streaming szolgáltatás Magyarországon 2022. március 8-án vált elérhetővé, amely a Warner Bros., az HBO, a DC és a Cartoon Network

⁴⁵ A geo-blocking kérdését európai uniós szinten a belső piacon belül a vevő állampolgársága, lakóhelye vagy letelepedési helye alapján történő indokolatlan területi alapú tartalomkorlátozással és a megkülönböztetés egyéb formáival szembeni fellépésről, valamint a 2006/2004/EK és az (EU) 2017/2394 rendelet, továbbá a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/302 rendelete szabályozza. Ennek hazai szakirodalmához ld. Tóth András: Terület-alapú korlátozások (az EU Geoblocking rendelete). A megosztásalapú gazdaság (sharing economy) jogi kérdései. In: KLEIN Tamás – Tóth András (szerk.): *Technológia jog – Robotjog – Cyberjog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2018. 131–140.; NAGY Zsuzsanna Mária: Az audiovizuális tartalmak és a geo-blocking kapcsolata. *Külgügyi Műhely – Gyorselemzés sorozat*, 2022/2. 1–14.; LÁBODY Péter: Az uniós audiovizuális politika és a szerzői jog egyik metszéspontjáról, avagy miért nem érhető el ugyanazok a televízió-műsorok minden tagállamban? *In Media Res*, 2019/2. 187–209.; Kiss Lili Nóra: „This content is not available in your country” – avagy gondolatok a geo-blocking jelenségről az uniós jogi környezetben. *Infokommunikáció és jog*, 2020/2. (E-különszám) 1–10.

műsorkínálatát egyesíti. Éppen e tanulmány írása közben jelent meg a sajtóközlemény, miszerint a még „újszülött” korát élő HBO Max platform jelen formájában megszűnik, mivel a Warner Bros. és a Discovery összeolvadásával létrejövő új társaság, a Warner Bros. Discovery egy technológiailag fejlettebb streaming szolgáltatással, a Discovery Plus-szal váltja fel 2023 nyarán az HBO Max-ot. Ettől függetlenül az összehasonlítás érdekében hasznos lehet az HBO Max jelenlegi szerződési feltételeinek vizsgálata. Az ÁSZF-et áttekintve már első pillantásra is szembetűnő, hogy a Netflix szerződési feltételeihez képest lényegesen hosszabb ÁSZF-fel találkozunk.⁴⁶

A Netflixhez képest némileg eltérő módon határozza meg az HBO Max a szolgáltatás igénybevevőinek körét. Az előfizető mint főfiók tulajdonos a regisztrációt követően öt felhasználói profilt hozhat létre, akik az előfizető közvetlen családtagjai⁴⁷ vagy háztartásának tagjai lehetnek. Ez tágabb alanyi kör számára biztosít hozzáférést, mint a Netflix.

Az ÁSZF 4. pontja rendelkezik a szolgáltatással összefüggő szellemi tulajdonjogi kérdésekről. Csakúgy, mint a Netflix esetében, az HBO Maxon elérhető tartalmak is kizárólag magáncélú felhasználásra engedélyezettek, nyilvános vagy kereskedelmi célú felhasználásuk az engedély terjedelmén kívül esik. A művek nyilvános közönségnek⁴⁸ való bemutatása, vagy a művek nyilvános helyen való megtekintése az ÁSZF-be ütközik. Szintúgy tilalmazott a műsorszámok engedély nélküli másolása, szerkesztése, sugárzása vagy terjesztése.

Külön kitér az ÁSZF 4.3. pontja arra is, hogy nem csak a platformon található elemeknek, de magának a platform alapját képező szoftvernek is bármely engedély nélküli másolása jogellenes. Az HBO Max szolgáltatás által kínált licencia engedély a platformon található tartalmakhoz való hozzáférésre és annak kompatibilis eszközökön nem kereskedelmi, személyes, szórakoztató célú felhasználásra történő megjelenítésre terjed ki az előfizetés időbeli hatálya alatt. Azaz jól látható ebben az esetben is, hogy a licencia engedély valójában igen szűkkörű, és számos dimenziójában korlátozott. A felhaszná-

⁴⁶ Felhasználási feltételek, <https://www.hbomax.com/terms-of-use/hu-hu>, 2022.06.27.

⁴⁷ Megjegyzendő, hogy a családtag jogi definícióval nem rendelkezik, így felmerülhet a Ptk. 4:96. § és 4:97. § szerinti egyenesági és oldalági rokonok kapcsolat segítségével hívása, valamint a Ptk. közeli hozzátartozó definíciója. Az Alaptörvény L) cikke azonban a házasságból és a szülő-gyermek viszonyból indul ki a családi kapcsolat alapjaként, ebbe pedig az oldalági rokonok, például a testvér sem fér bele. Sokat támadott rendelkezés ez az Alaptörvényben, elsősorban azért, mert a család fogalmát rendkívül szűkre szabja a nemzetközi tendenciákhoz és az EJEK gyakorlatához képest. Utóbbi a családi élet fogalmát a társadalmi igényeknek megfelelően kiterjesztette a de facto társadalmi kapcsolatokra, azaz az élettársi együttélésekre is, majd 2010-ben az azonos nemű párok együttélésére is. A család fogalmához ld. részletesen: REIDERNÉ BÁNKI Erika (2015a): A család jogi megítélése. In: VERESS Emőd: (szerk.) *Kolosváry Bálint emlékkötet*. Erdélyi Református Egyházkerület, Sapientia EMTE Kolosváry Bálint Jogtudományi Kutatóközpont, Kolozsvár, 2015. 45–59., valamint REIDERNÉ BÁNKI Erika (2015b): Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében. In: KÖHIDI Ákos – KESERŐ Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Győr–Budapest, Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt. – Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kara, 2015. 367–384.

⁴⁸ Nyilvános közönség alatt az ÁSZF minden bizonnyal a felhasználó családján és annak társasági, ismerősi körén kívüli személyek gyűlekezetét érti.

ló ennél fogva nem jogosult a műveket másolni, sokszorosítani, terjesztetni, átruházni, eladni, közzétenni, adatbázisba bevinni, licenche adni, megjeleníteni, nyilvánosan előadni, módosítani, származékos műveket létrehozni, feltölteni, szerkesztetni, linkelni, összeállítani, továbbítani, bérbe adni, lízingelni, kölcsönadni vagy allicenche adni.

A felsorolt felhasználási magatartások a magyar jog szerint részbeni átfedést mutatnak egymással, illetve tartalmilag érthetőek ugyan, de néhány esetben más kifejezés használata felelne meg az Szjt. terminológiájának. Így a másolást és sokszorosítást, valamint az adatbázisba történő bevitelt együttesen az Szjt. szóhasználatában többszörözésnek nevezzük. Az átruházás és az eladás rész-egész viszonyban állnak egymással (hiszen az átruházás lehet visszterhes és ingyenes jogügylet is, amely többféle jogcímet ölel fel, az eladás viszont az adásvételi szerződésre utal), ugyanakkor a megfogalmazás nem pontos, mivel a művek átruházása vagy eladása inkább tulajdonjogi kérdés lenne, míg szerzői jogilag a művön fennálló vagyoni jogok átruházhatóságáról lenne indokolt rendelkezni. A közzététel, valamint a továbbítás fogalmak alatt a nyilvánosságához közvetítés különböző eseteit, míg a módosítás, szerkesztés és a származékos mű létrehozása alatt az átdolgozás jogát érthetjük. A megjelenítés említése annyiban érdekes, hogy maga a licencia engedély kifejezetten a megjelenítésre vonatkozik, így a kizárt magatartások körébe logikailag a kereskedelmi célú, nem személyes jellegű megjelenítés tartozhat, ami lényegét tekintve a nyilvános előadás és a nyilvánosságához közvetítés különböző eseteit fedheti le. A feltöltés tartalma nehezen meghatározható, ez egyszerre magában foglalhat többszörözési és nyilvános előadási vagy nyilvánosságához közvetítési jogokat is, attól függően, hogy a feltöltést követően mi történne a művel, kik számára és milyen módon válna érzékelhetővé. A linkelés háttere ugyan összetett, de főszabály szerint a nyilvánosságához közvetítés joga érthető alatta.⁴⁹ Üzletileg nehezen tűnik indokolhatónak, hogy miért ne lehessen a szolgáltató műsортárában elérhető tartalomra vonatkozó linkeket elhelyezni, hiszen ez konverziós célokat is szolgálhatna új előfizetők megszerzése érdekében. Az összeállítás szintén nem szerzői jogi szakkifejezés, így a jelentése homályos. Ha egyidejűleg több műre vonatkoztatjuk, akkor az lényegében a műsorkínálat egy részének vagy egészének önálló gyűjteménybe történő rendezését jelenti, ami az adatbázis többszörözésének, azaz kimásolásnak minősül. A bérbeadás, kölcsönadás (a magyar jog szerint helyesen haszonkölcsön), valamint a lízingelés a terjesztés joga alá sorolható. Az Szjt. 23. § (2) bekezdése alapján a terjesztés ott felsorolt formái exemplifikatív listát képeznek, így – habár a lízinget a törvény nem említi – tartalmilag ide sorolandó.⁵⁰

Ahogy a Netflix esetében sem, úgy az HBO Max esetében sem jelent a nyilvánosság számára elérhetővé tétel földrajzilag korlátlan hozzáférési lehetőséget. Az ÁSZF 5.8. pontja rögzíti, hogy a platform kizárólag a szolgáltatási területen belüli megtekintésre

⁴⁹ Ehhez lásd részletesen: TóTH Andrea: A linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/1. 62–84.; MEZEI Péter: A linkelés szerzői jogi vonatkozásai – négy szögletes dugó a hatszögletű lyukba? *Infokommunikáció és Jog*, 2015/61. 30–36.

⁵⁰ Itt érdemes megjegyezni, hogy a Ptk. 6:409. § alapján a pénzügyi lízingszerződés tárgya jog is lehet, ezért noha nem túl gyakori, de szerzői vagyoni jogok, illetve licencia jogok is képezheti lízing tárgyat, természetesen a magyar jog szerinti forgalomképesség korlátozott voltának figyelembevételével.

szolgál, és tilos minden olyan technológia alkalmazása (pl. VPN kliens), amely a tározódási helyet elrejtí vagy megmásítja. A szolgáltatási területek azonban tágabbak, és több országot foglalnak magukban, mint a Netflix esetén. Így a hazánk szempontjából jelentős közép- és kelet európai szolgáltatási területhez Bulgária, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Csehország, Magyarország, Észak-Macedónia, Moldova, Montenegró, Lengyelország, Románia, Szerbia, Szlovákia és Szlovénia tartozik. Azaz a magyar felhasználók licencia engedélyének területi hatálya ezen országokra terjed ki.

A jogviták esetére általános jelleggel az Amerikai Választottbírósági Szövetség által közzétett Fogasztói Választottbírósági Szabályzat az irányadó, azonban a testi sérteésből eredő követelések mellett éppen a szellemi tulajdonjogok érvényesítésével, védelmével vagy érvényességével kapcsolatos követelések képeznek ez alól kivételt. Az európai szolgáltatási területen lakó előfizetők vonatkozásában pedig eredendően speciális szabályok az irányadók. A közép- és kelet-európai országok esetében a felmerült jogvitákra a cseh jogot rendeli alkalmazni az ÁSZF, kivéve, ha az előfizetőre nézve kedvezőbb a saját országa szerinti joga. Azaz a licenciával kapcsolatos jogviták vonatkozásában a cseh és a magyar szerzői jogi törvény összevetésével lenne eldönthető, hogy a kedvezőbb joganyag⁵¹ révén melyik ország joga lenne alkalmazandó. Az ÁSZF figyelemmel van arra, hogy fogyasztóként az előfizető saját lakóhelye szerinti bíróságon is indíthat pert.

5.3. Amazon Prime Video

Az Amazon Prime Video honlapján található általános szerződési feltételek és a működéssel kapcsolatosan közzétett irányelvek kifejezetten sokrétűek, és országonként vagy régióként lebontva eltérő tartalmú dokumentumokat találhatunk. Az Európai Unió országai (kivéve Németország és Ausztria számára), így a magyar felhasználók számára is a médiaszolgáltató a londoni székhelyű Amazon Digital UK Ltd. Szerzői jogi szempontból két dokumentum, az Amazon Prime Video felhasználási feltételek (a továbbiakban FF)⁵² és az Amazon Prime Video használati szabályok (a továbbiakban HSZ)⁵³ képezik a streaming szolgáltatás jogi vázát.

Habár az FF pontosan nem határozza meg a felhasználási jog címzettjét, de a preambulumból implicite következik, hogy az előfizető személyén kívül mások is hozzáférhetnek a szolgáltatáshoz. Ugyanis az utolsó mondatban az előfizető mind a saját maga, mind a háztartásának minden tagja és mindenki más nevében elfogadja a szerződést, aki az előfizetői fiókon keresztül használja a szolgáltatást. A háztartás tagjai mindegyik szolgáltatónál visszatérnek, azonban a „mindenki más” kitétel meglehetősen tág.

Az FF. 1. pontja magát az Amazon Prime Video szolgáltatást akként definiálja, mint digitális filmeket, televíziós műsorokat és egyéb videótartalmakat (ezek együttesen a Digitális tartalmak) és egyéb szolgáltatásokat ajánló és javasoló szolgáltatást. A megfogalmazás annyiban érdekes, hogy az csak ajánló, javasló platformra szűkíti le az Ama-

⁵¹ Komplex viták esetén külön nehézséget okozhat a kedvezőbb jelleg megítélése.

⁵² Amazon Prime Video felhasználási feltételek: <https://tinyurl.com/2vrj43vb>

⁵³ Amazon Prime Video használati szabályok: <https://tinyurl.com/523j8wxm>

zon Prime Videot, holott már rögtön a 2. pontban a kompatibilis készülékek körében a Digitális tartalmak folyamatos átviteléről és letöltéséről esik szó, azaz a szolgáltatásnyújtás köre nyilvánvalóan tágabb a puszta ajánlásnál.

A Digitális tartalmakról szóló 4. pont lényegében kiterjeszti a szolgáltatás fogalmát azokkal a lehetőségekkel, amelyeket a Digitális tartalmak vonatkozásában biztosít a streaming szolgáltató. Ezek az alábbiak:

- előfizetéses alapú megtekintés,
- korlátozott időtartamú kölcsönzés,
- korlátlan időtartamú megtekintés (a Digitális tartalom megvásárlása),
- korlátozott időtartamig történő, megtekintésenként fizetett megvásárlás,
- korlátozott ideig tartó, ingyenes, hirdetés- vagy promócióalapú elérés és megtekintés.

Ezek az opciók szerzői jogi szempontból különböző terjedelmű felhasználási jogot biztosító licenciák. Így tehát különbséget tehetünk határozott idejű és határozatlan idejű licencia között, egyszeri felhasználásra vagy korlátlan számú felhasználásra jogosító licencia között, valamint ezek kombinációi között. A 4/h. pont határozza meg a Digitális tartalmakhoz tartozó korlátozott licencia feltételeit. Eszerint a díjfizetés ellenében az Amazon nem kizárólagos, nem átruházható, harmadik fél számára nem továbbengedélyezhető korlátozott licenciát nyújt a felhasználónak az érvényes megtekintési időszakra a Digitális tartalomhoz való hozzáférés és annak megtekintése céljából, személyes, nem kereskedelmi célú, saját használatra. A megtekintési időszak végével a digitális tartalmak automatikusan eltávolításra kerülnek a felhasználó készülékéről. A személyes jellegű felhasználással összhangban a 4/k. pont a felhasználás korlátai között számos kereskedelmi célzatú magatartást megtilt, valamint külön is rögzíti a digitális jogkezelési adatok tiszteletben tartásának kötelezettségét.

A HSZ rögzíti a megvásárolt, a kölcsönzött, valamint a különböző előfizetéses konstrukciókban hozzáférhetővé tett Digitális tartalmak megtekintési lehetőségeit. A HSZ mindegyik videó esetében a folyamatos átvitelt, valamint a letöltést biztosítja a felhasználók számára. A folyamatos átvitel internetes böngésző és internetcsatlakozással rendelkező kompatibilis eszköz útján biztosítható. Az egyes licencia típusok meghatározzák, hogy egyszerre legfeljebb hány videó folyamatos átvitelére van mód, és egyazon videó folyamatos átvitelére mennyi eszközön van lehetőség. Habár a HSZ sem a folyamatos átvitelt, sem a letöltést nem definiálja, azok valójában az Szjt. 26. § (8) bekezdése szerinti nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt jelentik, azzal a különbséggel, hogy a folyamatos átvitel a klasszikus értelemben vett streaminget, azaz a távoli hozzáférésű videónézetést jelenti, míg a letöltés a hozzáférhetővé tétel útján való megtekintés mellett a többszörözés jogát is biztosítja a felhasználónak.⁵⁴ A HSZ jellemzően meghatározza a megengedett letöltések számát, illetve azt, hogy egyszerre hány

⁵⁴ Érdemes megjegyezni, hogy a folyamatos átvitel esetén is történik egy technikai értelemben szükségszerű többszörözés (ez a bufferelés), azaz az eszköz a megtekintéssel egyidejűleg, de annál gyorsabban a memóriájába előre letölti az adatállományt, hogy a folyamatos megtekintés biztosított legyen, például lassú vagy akadozó internetkapcsolat esetén is.

eszközre lehet egyidejűleg letölteni a videókat, amely kikötések a biztosított többszöröségi jog terjedelmi korlátai.

5.4. Disney+

2022 júniusában a Disney+ streaming szolgáltatás Magyarországon is elérhetővé vált. A platform indulása előtti promóciós időszakban még csak 2014-es keltezésű, általános Disney felhasználási feltételek voltak elérhetőek, azonban a tanulmány jelen fejezetének megírásának időpontjára már a magyar felhasználók számára is elérhetővé vált a kifejezetten streaming szolgáltatásra szabott ÁSZF.⁵⁵

A felhasználási jog személyi hatálya körében az ÁSZF 1. pontja akként rendelkezik, hogy az előfizető megengedheti a háztartásában más személyeknek, hogy hozzáférjenek a Disney+ fiókhoz. Ebben az esetben rájuk is vonatkozik az ÁSZF. Azaz ebben az esetben az egy háztartásban élés határozza meg az előfizetés mögötti tényleges felhasználói kört, akik az ÁSZF szerint önmagában a szolgáltatás igénybevételével szerződő félle válnak, regisztráció nélkül.

A streaming szerzői jogi megítélése szempontjából az ÁSZF 3–4. fejezete releváns. A 3/a. pont rögzíti, hogy a Disney+ korlátozott, személyes használatú, át nem ruházható, át nem adható, nem engedményezhető, nem kizárólagos és nem továbbengedélyezhető jogot biztosít a Disney+ szolgáltatás telepítésére és nem kereskedelmi célú, személyes felhasználására, valamint a szerzői joggal védett anyagok streamelésére vagy ideiglenes letöltésére (ideértve a Disney+ műsorkínálatában elérhető filmeket, műsorokat). A szóhasználat nem igazán szerencsés, mivel (bár egzakt jogi definíció helyett csak az általános szóhasználatra támaszkodhatunk) a streamelés a lehívásra hozzáférhetővé tételt jelenti, amit az végez, aki a műsort hozzáférhetővé teszi, jelen esetben a Disney+. Így helyesebb lenne a „streamelt tartalmakhoz való hozzáférésre és megtekintésre” jogosítani a felhasználókat. Ez különösen azért lényeges, mert a korlátozások körében a 3/b/iii. pont kifejezetten megtiltja a felhasználóknak az elérhetővé tett tartalmak újrasugárzását, továbbítását vagy előadását.

A 3/b. pontban szereplő korlátozások köre meglehetősen hosszú, megjelenik benne többek között a digitális jogkezelési technológiák megsértésének tilalma, a másolás tilalma, az átdolgozás tilalma, a platform visszafejtésének tilalma. A kereskedelmi célú felhasználás tilalmát külön felsorolás is illusztrálja, így például ezen helyszíneken a személyes felhasználási célú Disney+ fiók nem használható a jelenlévő hallgatóság szórakoztatására: hallban, bárban, étteremben, étkezőben, stadionban, kaszinóban, klubban, kávézóban, színházban, szállodában, közösségben. Mivel ezek olyan helyszínek, ahol rendszerint előre meg nem határozható és folyamatosan változó összetételű közönség tartózkodik, a filmvetítéshez az Sztj. 24. § (2) bekezdés b) pontja⁵⁶ szerinti

⁵⁵ Disney+ Előfizetői megállapodás, <https://tinyurl.com/mw59hc7u>.

⁵⁶ Előadás különösen a mű érzelhetővé tétele bármilyen műszaki eszközzel vagy módszerrel, így például a filmalkotás vetítése, a közönséghez közvetített vagy (műpéldányon) terjesztett mű hangszóróval való megszólaltatása, illetve képernyőn való megjelenítése.

nyilvános előadás jogával kellene rendelkezni, amit a Disney+ a személyes fiókok számára értelemszerűen nem biztosít.

A 4/c–d. pontok határozzák meg a licencia terjedelmi kereteit. A streamelt tartalmakhoz való hozzáférés Disney+ fiókonként egyidejűleg legfeljebb négy adatfolyamon engedélyezett, míg az offline megtekintést biztosító letöltés legfeljebb tíz eszközre lehetséges.

A magyar felhasználók szerződő partnere az amszterdami székhelyű The Walt Disney Company (Benelux) BV. A teljes ÁSZF vonatkozásában a magyar jog az irányadó, és a fogyasztóvédelmi rendelkezésekkel összhangban kifejezetten a felhasználó tartózkodási vagy lakóhelyét jelöli meg az ÁSZF a jogviták fórumaként.

6. Összegzés

A streaming napjainkban a digitális tartalomfogyasztás egyik legjelentősebb formája, különösen az audiovizuális tartalmak piacán. A tanulmány körbejárta a streaming fogalmát jogi és nem jogi aspektusból. A technikai szempontú definíciók alapján a streaming lényegét – tipikusan – audiovizuális vagy multimédiás adatállomány számítástechnikai eszköz útján történő, interneten megvalósuló továbbításában ragadhatjuk meg. Szerzői jogi értelemben az Szjt. 26. § (7) bekezdése szerinti vezeték útján vagy bármely más hasonló eszközzel történő nyilvánossághoz közvetítés alá sorolhatóak a nem-interaktív streaming szolgáltatások, míg az Szjt. 26. § (8) bekezdésében szabályozott nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel körében értékelhetők az interaktív streaming szolgáltatások. A NetCab irányelv átültetése nyomán az Szjt. 26. § (8b) bekezdésében definiált kiegészítő online szolgáltatások tartalmilag a streaming körébe sorolható szolgáltatásokat fednek le.

A kutatás alapján megállapítható, hogy a streaming mint társadalmi és gazdasági jelenség kifejezetten nagy súllyal rendelkezik világviszonylatban és hazánkban is, de a streaming kifejezés önállóan csak marginális esetekben jelenik meg a hazai jogi szabályozásban, így a fentebb említett, magasabb absztrakciós szintű szerzői vagyoni jogok szabályanyagát kell rá alkalmazni. Ez persze nem jelent kritikát a szerzői jogunkkal szemben, hiszen a kazuisztikus szabályozás kerülendő, csupán a joggyakorlat számára annak szükségességére világít rá, hogy a streaminget be kell sorolni a szerzői jog által ismert vagyoni jogok rendszerébe. Ez lényegében problémamentesen meg is oldható, legalábbis a jelenleg ismert szolgáltatások körében.

A dolgozatban elemzésre került az ún. Deezer-ügy, amely a streaminghez köthető, nem túl bőséges hazai joggyakorlatból fontos tanulságokkal szolgál mind a streaming szolgáltatás, mind a szerzők és szomszédos jogi jogosultak, mind pedig a közös jogkezelők számára. Az ügy ugyan zeneipari, de a jogosulti háló összetettségére és a különböző jogdíjak fizetésére vonatkozó tanulságai a filmipari streaming szolgáltatók számára is figyelembe veendőek, és az üzleti modellel, illetve az árazás meghatározására is komoly hatást gyakorolhatnak.

A tanulmány négy, Magyarországon is elérhető nagy videostreaming platform (Netflix, HBO Max, Amazon Prime Video, Disney+) általános szerződési feltételeinek szerzői jogi szempontból lényeges rendelkezéseit is vizsgálat tárgyává tette annak érdekében, hogy az absztrakt jogi szabályozás mellett a valós piaci szerződési gyakorlat

is feltérképezhető legyen. Az Szjt. 43. § (3) bekezdése szerint a felhasználási engedély korlátozható valamely területre, időtartamra, felhasználási módra és a felhasználás meghatározott mértékére. A vizsgált ÁSZF-ekben mindegyik szempont szerinti korlátozás megtalálható. A licenciatételek nagymértékben hasonlítanak, amelyekből jól kirajzolódnak a videostreaming piac sajátosságai, és konklúzióként lehetővé teszi a filmipari streaming jogi kereteinek általános jellegű meghatározását. Ilyen közös jellemzők a licencia feltételek körében:

- a) *nem kizárólagos licencia*: azaz a szolgáltató másnak is adhat licencia jogot. Ez értelemszerű, hiszen másképp nem is lehetne működőképes ez az üzleti modell.
- b) *korlátozott licencia*: a felhasználóknak biztosított jogok köre szűk, a hozzáférhetővé tett művek online megtekintése mellett jellemzően az offline megtekintést biztosító letöltés (többszörözés) ideiglenes lehetősége áll rendelkezésre. A nyilvános helyen történő vetítésekre (nyilvános előadás joga) való jogosítás nem képezi a licenciaszerződések tárgyát, így a szórakozóhelyeken vagy vendéglátóhelyeken történő nyilvános filmvetítés (vagy akár iskolai filmvetítés) szerződésszegést valósít meg a licencia kereteinek túllépése miatt.
- c) *személyes célú licencia*: a streaming előfizetés mindegyik vizsgált esetben személyes jellegű, a felhasználási jogok kizárólag a magáncélú filmnézési igények kielégítését szolgálják, a kereskedelmi célú, azaz a haszonszerzést célzó felhasználás nem megengedett.
- d) *át nem ruházható licencia*: a nagyszámú felhasználó és az előfizetési rendszer átláthatósága indokolja, hogy egy előfizető nem ruházhatja át másra a licencia jogokat, azok csak közvetlenül a szolgáltatótól szerezhetőek meg. Mivel a feltételeknek (különösen a földrajzi lokalizációnak való megfelelés) eleget tevő felhasználók szabadon előfizethetnek a szolgáltatásokra és ezzel felhasználási jogokat szerezhetnek, valójában nem is lenne értelme az átruházhatóságnak.
- e) *időbeli és területi korlátozás*: a felhasználási jogok időben korlátozottak, ez szükségképpen következik az üzleti modellből. A licencia határozott idejű, az előfizetési időszak végéig tart, amely folyamatos díjfizetéssel tartható fenn. Az Amazon Prime Video-nál található olyan opció, hogy a művek megvásárlásával időben korlátlan megtekintési lehetőséget szerez a felhasználó. Jellemzően vizsaszatéró elem a területi korlátozás (vagy országok, vagy országokból álló nagyobb régiók szerint meghatározva), a streaming szolgáltató valamilyen területi alapon meghatározott szolgáltatási területen biztosítja a művekhez való hozzáférést. Így a hozzáférés helyét a felhasználók csak bizonyos keretek között választhatják meg szabadon.
- f) *a felhasználásra jogosultak személyi köre*: dogmatikailag érdekes kérdés az előfizetők családtagjainak, vagy az előfizetőkkel egy háztartásban élők jogi helyzete. Mindegyik ÁSZF-ben megjelenik valamilyen módon, hogy a családtagok hogyan jogosultak a szolgáltatás igénybevételére. Erre lényegében kétféle megoldást kínálnak az ÁSZF-ek, jelentősen eltérő részletezettséggel. Az egyik, hogy ők maguk is az ÁSZF-ben szerződő félle válnak a szolgáltatás igénybevételével, így előfizetés nélkül ugyan, de saját jogon használói a szolgáltatásnak. Ezt követi a Disney+, ahol az ÁSZF hatálya ezen egy háztartásban élő személyekre is kiterjed. Az Amazon Prime Video is kiterjeszti az ÁSZF-et a háztartás tagjaira

akként, hogy az előfizető a háztartása minden tagjának nevében fogadja el az ÁSZF-et. Az e mögött meghúzódó képviseleti jog megléte azonban mindenképpen kérdéses. Az HBO Max szabályozza a legrészletesebben a családtagok hozzáférési jogát. Ebben az esetben a családtagok és a háztartás tagjai külön jogosított felhasználókként jelennek meg, akik ezen jogukat az előfizetőtől szerzik. Az előfizető a főfiókján keresztül felügyelheti a többi felhasználót, és minden tevékenységükért ő felel. Mivel az ÁSZF kizárja az allicenciába adást, itt az előfizető valójában a licencijogok gyakorlását engedi át részlegesen másoknak anélkül, hogy azok saját jogukon felhasználási engedélyt kapnának. A Netflix esetében sokkal szűkszavúbban ugyan, de a szolgáltatás azonos háztartásban élő személyekkel történő megosztására vonatkozóan lényegében ugyanezt a joggyakorlás-átengedést láthatjuk.